

RŪTA BUDINAVIČIENĖ
 Klaipėdos vaikų l/d “Volungėlė”
 muzikos mokytoja ekspertė

GROJIMAS NETRADICINIAIS MUZIKOS INSTRUMENTAIS

2000

Grojimas muzikos instrumentais - vaikus dominanti, aktyvinanti, džiuginanti muzikinė veikla. Vaikai gali būti supažindinami su vienu ar kitu instrumentu, jo veikimu, skleidžiamais garsais arba pasiūloma patiems pabandyti groti, paeksperimentuoti. Lengviausia išmokti groti su mušamaisiais, neapibrėžto garso aukštumo muzikos instrumentais. Jie pirmieji naudojami ritiniame lavinime. Vyresni vaikai džiaugiasi galėdami groti ansamblyje, orkestrėlyje: jie gali pritarti žinomam muzikos kūriniiui, šokiui, sudaryti dainininkams akompanuojančią instrumentinę grupę, pritarti pedagogo grojimui ar draugų rečitatyvui, vaidybai ir pan. Ritmiškai grojant galima susipažinti su muzikos raštu, muzikiniais terminais, sąvokomis (tyliai-garsiai, skardžiai-dusliai, solotutti, įžanga, ilgai-trumpai) ir kt. Taip galima atrasti, kurie instrumentai dera tarpusavyje (derinami viens prie kito pagal tembrą, išgaunamo garso stiprumą, muzikos charakterį ir pan.).

1997 metais atliekant diagnostinį tyrimą autorės *magistro darbui “Ikimokyklinio muzikinio ugdymo tęstinumas pradžios mokykloje”* buvo pastebėta, jog ryškiai skiriasi šių ugdymo grandžių ugdytinių muzikavimo (grojimo) tradicijos. Ikimokyklinėse įstaigose yra sukaupta ir naudojama daug netradicinių muzikos instrumentų, vertinama kiekvieno vaiko galimybė muzikuoti kartu su visais. Kita vertus, pradinėse klasėse naudojami tik fiksuotą garso aukštumą turintys klasikiniai ar tradiciniai muzikos instrumentai (dūdelės, kanklės, skudučiai; jais groja vaikai), o kitokių muzikos instrumentų beveik nėra. Taip pradžios mokyklose (ypač klasėse, kur muzikos pamokas veda klasės mokytojos) nėra perimama, puoselėjama ikimokyklinėse įstaigose įgyta vaikų grojimo patirtis, nėra tęstinumo.

Nebūtina groti vien specialiai padarytais muzikos instrumentais – jų sunku įsigyti (brangu), be to **visi** vaikai nori groti, o kai instrumentų yra ne daug, mažesniems sunku laukti savo eilės. Tokiu atveju nepamainomais tampa kiaušiniai “siurprizai” ar medinės lazdelės, kaladėlės, jogurto indeliai, akmenukai ir kt.- muzikiniai žaisliukai-instrumentai kiekvienam vaikui.

- ❖ **Kiaušiniai “siurprizai”** su cukrumi (skambantys tyliau), grūdeliais (vidutinio garsumo), žirniais (skambantys gana garsiai) gali būti papuošti sutartinių spalvų, žyminčių garso stiprumą, ornamentais. Garsas išgaunamas instrumentą kratant, daužiant vieną į kitą, beldžiant į stalą, suolą ar grindis.

- ❖ **Medinės lazdelės** - padarytos specialiai, paimtos iš nebenaudojamų medinių konstruktorių ar surinktos pajūryje, miške. Garsas išgaunamas instrumentus daužiant vienas į kitą, lėtai beldžiant viena lazdele į kitos galą (“kalam vini”), beldžiant į lazdele- į suolą ir pan.
- ❖ **Kaladėlės** daužiamos viena į kitą šonais (garsiai) arba kampu (tyliai).
- ❖ **Jogurto indeliai** su smėliu, žvyru, kurių atvirasis galas apklijuojamas kietu popieriumi (sena nenaudojama atvirute). Garsas išgaunamas instrumentus kratant, kitos rankos delnu daužiant per popierinį šoną, indelį ritmiškai daužiant į kitos rankos delną.
- ❖ **Akmenukai.** Grojimui geriausiai tinka akmenukai rinkti pajūryje – ovalūs, plokšti. Garsas išgaunamas instrumentus daužiant vienas į kitą ar paeiliui į suolą, grindis. Skirtingai skamba ovalus akmenukas ištemptame ar sugniaužtame delne (delnas kaip rezonatorius).

Instrumentams laikyti tiks kartono dėžės, pinti krepšiai ar nupjauti 5 litrų talpos plastmasiniai (geriamo vandens) buteliai.

Daugelis idėjų, kaip pasidaryti netradicinį muzikos instrumentą ir juo groti, galėtų sudominti pradinių klasių muzikos mokytojus ar folklorinių ansamblių vadovus.

Muzikos instrumentų rinkinį galima papildyti pedagogo (vaikų, jų tėvų) padarytais:

1. instrumentai iš gamtinės medžiagos (*riešutėliai, kaštonai, suvertos gilės, kankorėžiai, kokoso kevalai, aguonų barškučiai, šiaudo birbynėlės...*);
2. instrumentais iš buities atliekų (“*lietaus*” lazda, *limonado buteliai su vandeniu, dėžutės su sagutėmis, bulvių traškučių dėžutės, panaudoti ir išdžiovinti “Brita” filtrai...*);
3. pritaikyti grojimui buities daiktus (*į stiklinę su vandeniu per kokteilio šiaudelių pučiamas oras, šiurenamas popieriaus lapas, braukomos šukos, sudaužiami šaukštai, braukomos brauktės, beldžiama į stiklinius indus, išgaunami garsai su senoviniais rakandais...*). Tai begalė garsų ir išpūdžių bei teigiamų emocijų.

- ❖ **Kankorėžiai.** Grojama braukant du kankorėžius, vieną iš jų laikant atvirkščiai.
- ❖ **Kokoso riešuto kevalai.** Garsas išgaunamas kevalus daužant. Skirtingai skamba daužiant į kevalo vidurį ir į kraštą.
- ❖ **Šiaudo birbynėlės** – tai tradicinis liaudies instrumentas, daromas iš rugio šiaudo su nareliu. Šiaudas įpjauamas 5 mm nuo narelio krašto. Įpjova daroma 12-15 mm ilgio ir 3-4 mm pločio – tai birbynės ‘liežuvėlis’. Grojama birbynės galą su ‘liežuvėliu’ įsidėjus burną, atsargiai pučiant orą. Šiaudinę birbynę galima pasidaryti ir iš *kokteilių šiaudelio*. Vienintelis skirtumas – reikia savo burnoje liežuvium užspausti šiaudelio galą.

- ❖ **Ksilofonas iš virve surištų skirtingo ilgio medinių lazdelių.**
- ❖ **“Lietaus” lazda** – panaudotų tapetų futliaras arba medžiagų parduotuvėle gautas presuoto popieriaus tuščiaviduris ritinys, prikaltas vinučių ir pribertas grūdų, kruopų ar žirnių. Grojant ilgus garsus (pusinės, sveikos natos) garsai išgaunami pakeliant tai vieną, tai kitą instrumento galą. Grojant trumpus garsus instrumentas kratomas.
- ❖ **Limonado buteliai (plastmasiniai) su vandeniu.** Grojama butelius purtant, linguojant. Ypač gražus garsas, kai tokių butelių su vandeniu yra daug.
- ❖ **Dėžutės su sagutėmis** (su išplautu žvyru ar plastmasiniais smulkiais daiktais, konstruktoriais) – tai šampūnų tušti buteliukai, permatomi indeliai nuo plaukų žele ir pan. Grojama kaip su barškučiais.
- ❖ **Bulvių traškučių dėžutės** tinka garsiai grojantiems barškučiams pasidaryti.
- ❖ **Panaudoti ir išdžiovinti “Brita” filtrai** skamba švelniai ir tyliai. Kad nebyrėtų, jų galai apklijuojami spalvota lipnia juosta.
- ❖ **Stiklinės su vandeniu ir kokteilio šiaudeliais.** Pučiant orą į šiaudelį galima išgauti kunkuliuojančio upelio įvaizdį.

Šiuos instrumentus nesunku pasidaryti kiekvienam, muzikuoti ne tik muzikos užsiėmimų metu, bet ir laisvalaikiu. Netradicinių muzikos instrumentų piešinių galima rasti V Krakauskaitės knygoje “Muzika mažiesiems” (1994).